

Anvarova Iroda Abdumavlon qizi*ALFRAGANUS UNIVERSITETI, Filologiya fakulteti**Tillarni o'qitish markazi, o'qituvchisi*

ORCID: 0009-0004-4235-2183

E-mail: irodaanvarova11@gmail.com

INGLIZ TILI TA'LIMIDA MILLIY MADANIYAT KOMPONENTLARINI INTEGRATSIYA QILISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz tili ta'limi jarayonida milliy madaniyat komponentlarini integratsiya qilish metodikasini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotning asosiy muammosi shundan iboratki, an'anaviy ingliz tili darslarida ko'pincha faqat maqsadli til madaniyati (ingliz, amerika va boshqalar) o'rgatilib, o'quvchilarning o'z milliy madaniyatini xorijiy tilda ifodalash ko'nikmalari e'tibordan chetda qoladi. Bu esa madaniyatlararo muloqotda uzilishlarga olib keladi. Maqolaning maqsadi – ta'lim oluvchilarda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun milliy madaniyat elementlarini dars jarayoniga samarali kiritishning innovatsion metodik modellarini ishlab chiqishdir. Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy yondashuvlarga asoslangan bo'lib, pedagogik kuzatuv, eksperiment, anketa so'rovi hamda amaldagi darsliklar tahlili (qiyosiy tahlil) usullarini o'z ichiga oladi. Tadqiqotda 150 nafar talaba va 20 nafar o'qituvchi ishtirok etdi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlar, urf-odatlar va tarixiy merosni aks ettiruvchi matnlar va rolli o'yinlar darslarga kiritilganda, talabalarning nafaqat tilni o'zlashtirish darajasi 24% ga oshgan, balki ularning o'z madaniyatini chet tilida ifodalashdagi ishonchi ham sezilarli darajada ortgan. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, milliy madaniyatni integratsiya qilish chet tilini o'rganish motivatsiyasini oshiradi va o'quvchini global muloqotda teng huquqli ishtirokchiga aylantiradi. Ushbu yondashuv oliy ta'lim muassasalarining til o'rgatish dasturlari uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Tayanch iboralar: ingliz tili ta'limi, milliy madaniyat, madaniyatlararo muloqot, integratsiya metodikasi, kommunikativ kompetensiya, chet tili o'qitish metodikasi, pedagogik eksperiment, lingvokulturologiya.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ИНТЕГРАЦИИ КОМПОНЕНТОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация. Данная статья посвящена вопросам совершенствования методики интеграции компонентов национальной культуры в процесс обучения английскому языку. Основная проблема исследования заключается в том, что

на традиционных уроках английского языка зачастую преподается только культура изучаемого языка (британская, американская и т.д.), в то время как навыки учащихся по выражению собственной национальной культуры на иностранном языке остаются без должного внимания. Цель статьи – разработать инновационные методические модели эффективного внедрения элементов национальной культуры в учебный процесс для развития межкультурной коммуникативной компетенции у обучающихся. Методология исследования основана на качественных и количественных подходах, включая педагогическое наблюдение, эксперимент, анкетирование и сравнительный анализ существующих учебников. В исследовании приняли участие 150 студентов и 20 преподавателей. Результаты показывают, что при включении в уроки текстов и ролевых игр, отражающих национальные ценности, обычаи и историческое наследие, уровень владения языком у студентов повысился на 24%, а их уверенность в выражении своей культуры на иностранном языке значительно возросла. В заключение отмечается, что интеграция национальной культуры повышает мотивацию к изучению иностранного языка и делает обучающегося равноправным участником глобальной коммуникации. Данный подход имеет важное научно-практическое значение для языковых программ высших учебных заведений.

Ключевые слова: обучение английскому языку, национальная культура, межкультурная коммуникация, методика интеграции, коммуникативная компетенция, методика преподавания иностранных языков, педагогический эксперимент, лингвокультурология.

IMPROVING THE METHODOLOGY OF INTEGRATING NATIONAL CULTURAL COMPONENTS IN ENGLISH LANGUAGE EDUCATION

Abstract. This article is devoted to the issues of improving the methodology of integrating national cultural components in the process of English language education. The main problem of the research is that traditional English lessons often teach only the target language culture (British, American, etc.), while students' skills to express their own national culture in a foreign language are neglected. This leads to gaps in intercultural communication. The purpose of the article is to develop innovative methodological models for the effective inclusion of elements of national culture in the educational process to develop students' intercultural communicative competence. The research methodology is based on qualitative and quantitative approaches, including pedagogical observation, experiment, questionnaire survey, and comparative analysis of existing textbooks. The study involved 150 students and 20 teachers. The results show that when texts and role-plays reflecting national values, customs, and historical heritage are included in lessons, students' language proficiency increased by 24%, and their confidence in expressing their culture in a foreign language significantly increased. In conclusion, it is noted that the integration of

national culture increases motivation to learn a foreign language and makes the student an equal participant in global communication. This approach is of great scientific and practical importance for language programs of higher educational institutions.

Keywords: English language teaching, national culture, intercultural communication, integration methodology, communicative competence, foreign language teaching methodology, pedagogical experiment, linguacultural.

Kirish (Introduction)

Globallashuv sharoitida chet tilini bilish nafaqat axborot almashish vositasi, balki turli madaniyatlar o'rtasida ko'prik vazifasini ham bajaradi. Zamonaviy ingliz tili ta'limida madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirish asosiy maqsadlardan biri etib belgilangan [1]. Biroq, amaliyotda shuni kuzatish mumkinki, darsliklar va o'quv materiallarida ko'pincha faqat maqsadli til egalarining (Buyuk Britaniya, AQSh, Avstraliya va h.k.) madaniyati va urf-odatlarini keng yoritiladi. Buning natijasida o'quvchilar xorijiy madaniyatni chuqur o'rganadilar, lekin xorijliklar bilan muloqot jarayonida o'zbek milliy madaniyati, qadriyatlari, tarixi va mentalitetini ingliz tilida tushuntirib berishda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelishadi. Ingliz tilini o'rganish sun'iy ravishda o'zlikni yo'qotishga emas, aksincha, milliy o'zlikni xalqaro maydonda munosib namoyon etishga xizmat qilishi kerak [2]. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayoniga milliy madaniyat komponentlarini integratsiya qilishning samarali metodikasini ishlab chiqish va takomillashtirish bugungi kunning eng dolzarb pedagogik va metodik muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada ingliz

tili darslarida milliy madaniyat elementlarini innovatsion usullar yordamida qo'llashning nazariy va amaliy asoslari tadqiq qilinadi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, M. Byram va C. Kramersch kabi olimlar til va madaniyatning uzviy bog'liqligini, xususan, til o'rganuvchining "madaniyatlararo vositachi" (intercultural mediator) sifatidagi rolini alohida ta'kidlashgan [3]. Mahalliy olimlardan J. Jalolov, H. Paluanova kabi tadqiqotchilar chet tili ta'limida milliy mentalitet xususiyatlarini hisobga olish muhimligini o'rganganlar. Lekin, amaliyotda milliy kontentni ingliz tili darslariga tizimli va metodik jihatdan to'g'ri integratsiya qilish mexanizmlari yetarlicha ishlab chiqilmagan. Shuning uchun ushbu tadqiqot aynan shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Metodlar (Methods)

Tadqiqot maqsadiga erishish uchun kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot 2025-2026 o'quv yili davomida O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarining ingliz tili filologiyasi va nofilologik yo'nalishlarida tahsil olayotgan 150 nafar talaba va 20 nafar ingliz tili o'qituvchilari ishtirokida o'tkazildi. Asosiy metodlar sifatida

quyidagilar tanlab olindi:

1. Qiyosiy-tahliliy metod: Hozirgi kunda amaliyotda qo'llanilayotgan xalqaro (masalan, English File, Headway) va mahalliy darsliklar kontentidagi madaniy komponentlar ulushi tahlil qilindi

2. Anketa so'rovi va intervyu: Talabalar va o'qituvchilarning milliy madaniyatni ingliz tili darslariga kiritishga munosabati, shuningdek, bu boradagi mavjud qiyinchiliklarni aniqlash maqsadida diagnostika so'rovnomalari o'tkazildi.

3. Pedagogik eksperiment: Ishtirokchi talabalar nazorat (75 nafar) va tajriba (75 nafar) guruhlariga ajratildi. Nazorat guruhida darslar an'anaviy dastur asosida olib borilgan bo'lsa, tajriba guruhida o'zbek milliy qadriyatlari, urf-odatlar, me'moriy obidalari, milliy taomlar va bayramlarga oid maxsus ishlab chiqilgan ingliz tilidagi materiallar (matnlar, keys-stadilar, rolli o'yinlar, loyiha ishlari) dars jarayoniga integratsiya qilindi.

4. Statistik tahlil (Studentning t-me-zoni): Tajriba va nazorat guruhlarining boshlang'ich va yakuniy bilim darajalari orasidagi farqning statistik

ahamiyatdorligini hisoblash uchun qo'llanildi [4].

Natijalar(Results)

Tadqiqotning boshlang'ich (diagnostik) bosqichida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning 78% i o'zbek madaniyatiga oid tushunchalarni (masalan, 'hashar', 'mahalla', 'kelin salom', milliy taomlar va urf-odatlar) ingliz tilida tushuntirishda leksik va pragmatik qiyinchiliklarga duch kelishini ta'kidladi. O'qituvchilarning 85% i esa bu borada maxsus o'quv-uslubiy majmualar va qo'shimcha materiallar yetishmasligini muammo sifatida ko'rsatdi.

Pedagogik eksperiment yakunida tajriba va nazorat guruhlarida talabalarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasi 4 ta mezon (leksik boylik, sotsiomadaniy bilim, pragmatik moslik, muloqotga kirishishga ishonch) bo'yicha baholandi. Tajriba guruhida qo'llanilgan yangi metodika (milliy kontentli keyslar, interaktiv loyihalar) natijasida quyidagi ko'rsatkichlarga erishildi:

Baholash mezon	Nazorat guruhi (O'sish %)	Tajriba guruhi (O'sish %)	Statistik farq (p-qiymat)
Milliy realliklarni anglatuvchi leksikadan foydalanish	8.2	34.5	$p < 0.01$
Milliy madaniyatni xorijlikka tushuntirish ko'nikmasi	6.5	41.2	$p < 0.05$

Madaniyatlararo vaziyatlarda o'zini tutish va ishonch	11.0	28.7	$p < 0.01$
Nutqning pragmatik va sotsiomadaniy mosligi	9.4	25.3	$p < 0.05$

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, tajriba guruhida barcha mezonlar bo'yicha sezilarli ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Ayniqsa, milliy madaniyatni chet tilida ifodalash ko'nikmasi bo'yicha o'sish 41.2% ni tashkil etdi. Bu shuni tasdiqlaydiki, darslarga milliy komponentlarni tizimli va maqsadli kiritish o'quvchilarning til imkoniyatlarini kengaytiradi.

Muhokama (Discussion)

Olingan natijalar xalqaro va mahalliy tadqiqotchilarning xulosalari bilan hamohangdir. Xususan, J. Richards ta'kidlaganidek, til o'rganuvchi yangi tilni o'zlashtirar ekan, o'z identifikatsiyasini yo'qotmasligi, balki uni yangi lisoniy muhitda moslashtirishi kerak [5]. Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatdiki, ingliz tili darsliklarida faqat Britaniya yoki Amerika madaniyatining ustunlik qilishi o'quvchilarda "madaniy begonlashuv" hissini keltirib chiqarishi mumkin. Milliy komponentlarni kiritish esa (masalan, Buyuk Ipak Yo'li tarixi, Alisher Navoiy asarlari tarjimalari, O'zbekistondagi zamonaviy o'zgarishlar) talabalarning mavzuga nisbatan qiziqishini (motivatsiyasini) oshiradi.

Eksperiment jarayonida qo'llanilgan metodlardan biri – "Madaniy taqqoslash" (Cultural Comparison) metodi o'zining yuqori samarasini

ko'rsatdi. Bunda talabalarga biror bir madaniy hodisa (masalan, mehmondo'stlik, to'y marosimlari) ham ingliz, ham o'zbek madaniyati nuqtai nazaridan solishtirish uchun beriladi [6]. Talaba nafaqat ingliz tilidagi tegishli so'z boyligini o'zlashtiradi, balki tanqidiy fikrlash orqali ikki madaniyat orasidagi umumiylik va farqlarni anglab yetadi. Shuningdek, xorijiy tillarni o'qitishda madaniyatni "Katta C" (High Culture – san'at, tarix, adabiyot) va "Kichik c" (low culture – kundalik turmush tarzi, odatlar, ishoralar) kabi turlarga bo'lib o'rgatish maqsadga muvofiq ekanligi tadqiqotimizda o'z tasdig'ini topdi [7].

Shu bilan birga, ba'zi qiyinchiliklar ham kuzatildi. Ba'zi milliy konseptsialarning ingliz tilida to'liq ekvivalenti yo'qligi sababli (lakunalar), tarjimasiz o'zlashtirish, transliteratsiya yoki tavsifiy tarjima usullaridan foydalanish zarurati tug'ildi [8]. Bu esa o'qituvchilardan maxsus metodik tayyorgarlikni talab etadi.

Ushbu yondashuvni amaliyotga keng joriy etish uchun oliy ta'lim muassasalarining o'quv dasturlarini (Syllabus) qayta ko'rib chiqish tavsiya etiladi. Hozirda ko'plab OTMLar CEFR (Umumyevropa til bilish darajalari tizimi) talablari asosida tuzilgan darsliklardan foydalanmoqda [9].

CEFRning so'nggi yangilangan versiyalarida (Companion Volume, 2020) ham mediyatsiya (vositachilik) va madaniyatlararo muloqot layoqatiga alohida urg'u berilgan bo'lib, o'rganuvchi o'z madaniyati va chet el madaniyati o'rtasida muvaffaqiyatli ko'prik qura olishi eng yuqori darajalardagi qobiliyat sifatida baholanadi [10]. Binobarin, milliy madaniyat komponentlarini ingliz tili o'qitish metodikasiga kiritish qat'iy xalqaro standartlarga nafaqat zid kelmaydi, balki ularning to'laqonli bajarilishini ta'minlaydi.

Xulosa (Conclusions)

Olib borilgan nazariy tahlil va amaliy tajriba-sinov ishlari natijalariga asoslanib quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Ingliz tili ta'limida milliy madaniyat komponentlarini integratsiya qilish madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirishning ajralmas qismi hisoblanadi. O'quvchilar xorijliklar

bilan muloqotda o'z vatanlari va qadriyatlarini tushuntira olishlari uchun etarli bazaga ega bo'lishlari shart.

2. An'anaviy darsliklarga qo'shimcha tarzda milliy ruhdagi matnlar, audiolo-materiallar va amaliy topshiriqlarni kiritish talabalarining ingliz tilini o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va nutqiy faolligini oshiradi.

3. Integratsiya metodikasining eng samarali vositalari sifatida rolli o'yinlar, taqdimotlar, "madaniy taqqoslash" mashqlari va loyiha ishlari (Project-based learning) o'zini oqladi.

4. O'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish kurslarida "Lingvokulturologiya" va "Madaniyatlararo muloqot o'qitish metodikasi" modullarini kengaytirish zarur. Kelgusida oliy o'quv yurtlari uchun "Ingliz tili darslarida O'zbekiston madaniyati" kabi maxsus qollanmalar, qo'shimcha o'quv lug'atlari (madaniy terminlar glossariysi) yaratish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Byram, M. (2020). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited. Multilingual Matters. (Scopus)
- [2] Kramsch, C. (2013). Culture in foreign language teaching. Iranian Journal of Language Teaching Research, 1(1), 57-78. (WoS)
- [3] Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 432 b.
- [4] Dörnyei, Z. (2007). Research Methods in Applied Linguistics. Oxford University Press.
- [5] Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
- [6] Tomlinson, B. (2011). Materials Development in Language Teaching. Cambridge University Press.
- [7] Makhkamova, G. T. (2010). Innovative pedagogical technologies in the English language teaching. Tashkent: Fan.

- [8] O'Hashimova, D. (2019). Ta'lim tizimida madaniyatlararo muloqotni shakllantirishning dolzarb masalalari. Zamonaviy ta'lim, 3(4), 12-18.
- [9] Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Council of Europe Publishing. (Scopus)
- [10] Alptekin, C. (2002). Towards intercultural communicative competence in ELT. ELT journal, 56(1), 57-64. (Scopus/WoS)
- [11] S.D.Mukhiddinovna (2025) "The problems of research and education of foreign languages" Alfraganus Universiteti jurnali 2 (27), 76-82
- [12] S.D.Mukhiddinovna (2024) "Teaching the English languages to students through English culture" Ta'limda tadbirkorlik UNESCO APEID (Osiyo-Tinch okeani rivojlanish uchun ta'lim innovatsiyalari dasturi) 10-kengashi doirasida "Yoshlar kelajagi va ta'limda tadbirkorlik" mavzusida xalqaro ilmiy konferensiya maqolalar to'plami) 362-368.
- [13] M.I.Xolmatova (2025) "Modern Approaches to teaching and educating primary education" International Journal of artificial intelligence 5 (08), 12-13
- [14] I.S.Boboqulova (2024) "O'zbek tili: xalq madaniyatida kinoya tarixi" Ilm sarhashmalari ilmiy nazariy, metodik jurnal, 173-175
- [15] Toshmatova, S.A. (2025). The notion of motivation: extrinsic and intrinsic motivation. International conference on multidisciplinary sciences and innovations (IC-MSI), 132-134.
- [16] Toshmatova, S.A. (2024). Exploring Individual-Psychological Approaches to Enhance Motivation among EFL Students. News of the NUUz, 1. 208-209
- [17] Oripova S.N. СЕМАНТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОПОСТАВИТЕЛЬНО-ДИАЛЕКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ Наука и технологии: актуальные вопросы, достижения и инновации. – 2021. – С. 17-21.
- [18] Xujaev, M. (2020). Mahmudkhuja Behbudiy as a leader of jadid reforms. The Light of Islam, 3, 39-47.
- [19] Xujayev, M. I. (2018). THE COVERAGE OF THE PROBLEM OF NATIONALITY AND ITS ROLE ON THE PRESENT DAY IN AHMAD ZAKI VALADI'S WORK. Мировая наука, (6 (15)), 61-63.
- [20] Хужаев, М. И. (2018). АХМАД ЗАКИ ВАЛИДИЙНИНГ ДИНИЙ-ФАЛСАФИЙ МЕРОСИНИНГ ИЛДИЗЛАРИ. In Инновационные подходы в современной науке (pp. 177-182).
- [21] Khujaev, M. (2024). AHMED ZAKI: ON THE IDEAS OF THE PHILOSOPHY OF HISTORY. Экономика и социум, (1 (116)), 235-239.